

Motion till riksdagen 2023/24:926

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Bättre stöd till unga som lämnar samhällsvård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra socialtjänstens ansvar för unga som lämnar samhällsvård, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beskriva eftervårdens innehåll och definiera eftervården och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera ett krav på uppföljning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga tiden då en ungdom kan få samhällets stöd och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Unga som är samhällsplacerade löper i dag risk att stå utan hjälp när de fyller 18 år och blir myndiga. Rättssäkerheten blir lidande då det i hög utsträckning handlar om slumpen – en ung person kan vara placerad i rätt kommun som råkar tillhandahålla stöd till unga som lämnat en samhällsplacering, eller så är den unga inte det. Organisationen SOS Barnbyar har engagerat sig i frågan och driver flera förändringar som vi finner relevanta och som skulle bidra positivt till möjligheterna att etablera sig i samhället för unga som lämnat samhällsvård.

När barn och unga samhällsplacerats, på institution eller i familjehem, tar samhället över ansvaret för dessa unga. Socialstyrelsens siffror visar att 26 200 barn och unga någon gång under år 2021 var samhällsplacerade. Majoriteten var över 15 år. Inga föräldrar avsägar sig ansvaret för sina barn när de fyller 18 år. Den nuvarande socialtjänstlagens utformning medför emellertid att samhället i stor utsträckning gör det, trots att samhället alltså tagit över föräldraansvaret. På grund av socialtjänstlagens vaga

formuleringar om rätten till eftervård får unga inte tillgång till ett adekvat stöd efter en avslutad samhällsplacering.

Unga som lämnar samhällsvård är en utsatt grupp och mer sårbara jämfört med jämnåriga utan erfarenhet av samhällsplacering. Målgruppen tvingas att bli vuxen tidigare i livet och under en kortare tid. Samtidigt måste de klara av den omtumlande processen med avsevärt mindre stöd från familj, vänner och nätverk jämfört med jämnåriga. Forskningen visar också tydligt att unga som varit samhällsplacerade löper högre risk för hemlöshet, arbetslöshet, bristande försörjningsförmåga, fysiska och psykiska problem och kontakt med straffrättsystemet.

Det finns därför starka skäl att stärka skyddet för unga som lämnar samhällsvård och göra det mer likvärdigt oavsett var i landet de unga bor.

Tydliggör socialtjänstens ansvar

Av 11 kap. 4 b § socialtjänstlagen framgår att socialnämnden får besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering med stöd av denna lag i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende har upphört. Det är inte tillräckligt och borgar för skillnader mellan kommuner. Miljöpartiet vill att lagtexten ändras för att tydliggöra socialtjänstens ansvar att tillgodose eftervård till unga som lämnar samhällsvård genom att specificera det som ett krav eller en skyldighet. Detta kan exempelvis åstadkommas genom att ”får” byts ut mot ”ska”. Det bör också klargöras att det är socialtjänstens ansvar att arbeta för att säkerställa att dessa unga har tillgång till stödinsatser som hjälper dem att leva självständiga liv.

Beskriv eftervårdens innehåll och definiera eftervården

Socialtjänstlagen bör även beskriva vad eftervården ska innehålla för att säkerställa att unga som lämnar samhällsvård får de resurser och det stöd som de behöver för att lyckas i livet. Detta bör inkludera stöd med boende, utbildning, arbete och hälso- och sjukvård samt socialt och känslomässigt stöd. Detta kan inkludera att socialtjänsten ska se till att varje ung person som lämnar samhällsvård får en individuell eftervårdsplan som tar hänsyn till deras unika behov och situation.

Socialtjänsten bör också se till att det finns en tydlig definition av eftervård i alla relevanta dokument och att det klargörs att alla unga som varit samhällsplacerade har rätt till eftervård. Definitionen bör inkludera vilka insatser som kan omfattas av eftervård och hur länge eftervård kan ges. Det kan exempelvis innebära information om eftervård, möjlighet att vara delaktig i beslut som rör eftervården samt möjlighet att överklaga beslut som rör eftervård.

Inkludera krav på uppföljning

Lagtexten bör inkludera krav på att socialtjänsten ska följa upp och utvärdera den eftervård som tillhandahålls för att säkerställa att den är effektiv och uppfyller ungas behov. Detta kan inkludera att socialtjänsten regelbundet utvärderar eftervårdsplanen och justerar den vid behov. Det kan också vara användbart att utveckla ett system för uppföljning av eftervården, så att man kan utvärdera hur väl socialtjänsten

tillhandahåller stöd och hjälp till barn och unga som lämnar vård och fostran utanför det egna hemmet. På så sätt kan man säkerställa att de får det stöd de behöver för att klara sig på egen hand och för att kunna fortsätta att utvecklas på ett positivt sätt.

Förläng perioden då en ungdom har rätt till stöd i socialtjänstlagen

Miljöpartiet vill utvidga tiden då en ungdom enligt socialtjänstlagen har rätt till stöd till 25 år. Detta kan också bidra till att öka medvetenheten om rättigheterna för ungdomar som är nära att fylla 18 år och som kan behöva eftervårdsinsatser även efter myndighetsåldern. En ”förlängd ungdomstid” för unga som är i behov av fortsatt stöd syftar till att bidra till att förbättra de ungas livsutsikter, minska risken för sociala problem och skapa en mer inkluderande och jämlik samhällsstruktur. Det ger unga människor den tid och det stöd som de behöver för att etablera sig som självständiga och ansvarstagande vuxna. Flera andra länder har redan förlängt stödtiden för unga inom samhällsvård och socialtjänst till 25 år, till exempel Finland och Norge. Här ser vi att Sverige kan dra nytta av framgångsrika metoder och erfarenheter från andra länder.

Ulrika Westerlund (MP)

Amanda Lind (MP)

Rasmus Ling (MP)